

Oral History Kosovo

ZIJADIN (ZIKO) VARDARI İLE RÖPORTAJ

Prizren | Tarih: 5 mart 2016

Süre: 62 dakika

Mevcut kişiler:

- Zijadin (Ziko) Vardar (Konuşmacı)
- Jeta Rexha (Görüşmeyi yapan)
- Bengi Muzbeg (Görüşmeyi yapan)
- Kamer Şimşek (Kamera)

Sözel olmayan iletişimin transkripsiyon simgelem sembolleri:

() - duygusal muhabere

{ } - konuşmacı, bir takım işaretler kullanarak bir şeyi açıklamakta

Diğer transkripsiyon kuralları:

[] - anlamayı kolaylaştırmak için metne yapılan ekleme

Dipnotlar, yerellikler, isimler veya ifadeler hakkında daha fazla bilgi tedarik etmek amacıyla konmuş editöryal eklemelerdir.

Bengi Muzbeg: Şimdi başlayam, adlen, soyadlen demek kaç yaşın hem sonunda profesiyon.

Zijadin (Ziko) Vardari: Benim doğuşum oniylen içinci ayın, bin dokuzyüz otuz yedi. E profesiya kinoaparater, şindig nası dema kinoaparater, oni bitirmişim mitebi, o zanade bitirmişim vardır diplomam o zanaat içine. Elli dertte ben da ya bişey varmi onda....

Bengi Muzbeg: Devam edebiliriz çocuklogoni, o yıllarda ne olmuş içinci dünya harbi. Onlari neka demek hatırlarsın, küçük imişin. Nası imiştir o ilişkiler, şiler?

Zijadin (Ziko) Vardari: Ben hatırlarım çok isla. Bizim ev koşıda varimiştir baçesi, nice bumbardova edi alamanlar onda yaptık biz rov. Çocuklar hepimiz anlaymısın yaptık rov. Ceçey teyareler hepimiz bittevi demek koşılar oraya cirirdik to rova demek deçi şiyden ufaklıktan. E sora içinci dünya savaşından sora demekdeçi bitti hayde bizim komunistlar şiler eklemek verirdilar yediyüz elli gram demek bi familyaya, demek düşerdi bize yüz elli gram bütün cün. Eh tonunle idare ederdik. Şeçeri verirdi mesela yüz gram mi elli gram mi nası celirse, ayda oni ayda şeçeri pirinci verirdi yarım kilo mi bi kilo mi bittevi ay içine. E tüle çi, zor çekmişik, yogimiştir içbi varlığımız. O zencinlen ne varimiştir, o onların bitevi komunistlar aldilar onların bitevi mallarını. Nice Hacı Fahri bunda vardır, varimiştir o şide, dur daha, varimiştir o zencinlerin aldilar bittevi mallarını. Ama çim aldı nerye citti o bilinmey. Da isteym dema çi ta ne elli seneyden zahmet çemişik çok, kırkbeş seneden bayagi zahmet. E elliden sonra başladı te bu yavaş yavaş verma da çok, da çok iş bulilar. Varimiştir Šamac - Sarajevo o şiler prugalar yapma Beligratta yapma o Novi Beogradta ne derlar anlaymısın Yeni Beograd oraya citme “radna akcija”, demek te çi şı. O insanlar cideydilar, neyden? Yemekten üturi. Yok yemek, yemekten üturi. Ama te sonra başlay yavaş yavaş. Ben açin cirmişim işe buraya mesela elli dertte o vakit imiştir aylığım beşyüz dinar, beşyüz dinar. Eh sonra içinci sene, hem mitebe cideydim, ŠUP hem birye zanata, içinci sene oldi bin dinar, üçüncü sene oldi bin beşyüz dinar, elli yedide. Elli yedide o vakit bitirdim mitebi lazım şimdi polo citma, polo citma (3:31) lazım mesela ispit verme Beligratta. A Beligratta dil bilmeyz, ne söylema, kaldi tüle. Elli seçizden sonra aşçere cittim. Celdim aşçerden, dogri başladım işlema. E sora orda bi komisiya formire ettilar, te bu iş içine, ispit içine, verdim, o vakkitan beri, altmıştan beri oldum nice kinoaparater cibi.

Bengi Muzbeg: E ala olmadan kino aparater hem demek harp vaktında, yaşar miydi nanen baban onlar, nası anlatırdılar o vakıtlarını, onıçıyi o olayları?

Zijadin (Ziko) Vardari: Onlari bilmem oni. Sade o babami bilerim rahmet canına, to se, dayolarımı, kahveciler Bazhdirana nedir, onlari, nenelerimi, to hem sonra borba vaktında hiçbişi bilmeyz.

Bengi Muzbeg: Yok, ne anlatırmışlar evde?

Zijadin (Ziko) Vardari: Borba vaktında anlatırmışlar çi eziyet çektirmişlar, eziyet çektirmişlar mesela müslimanlara. Rausayi tutaymış Bulgarlar, e Zhuri tutaymış Austro-Hungarsko, Zhuri. E şindi biz bunda kapanık, nası istilar yapaylar, çektirilar. Bulgar, derlar da fenadır Bulgar üsemçi caur. Üle derdilar, Bulgar cauri derdilar, da fena imiş. Ama onlarle bimeym, tutmaym aklıma.

Bengi Muzbeg: Ya mitebe hangi sene başladın?

Zijadin (Ziko) Vardari: Hangi mitebe şimdi?

Bengi Muzbeg: İlkokula, en ilki.

Zijadin (Ziko) Vardari: Ha ilkokula, şindi kırk altıda. Kırk altıda, demektir çi ben ellisinde başlaym sora gimnaziye, ellisinde gimnaziye, birinci gimnaziye, bi sene onda sonra te düverim ___ çevirdi Türkçeye. Türkçeye sonra içi sene kaldım, eh te açıldı te bu zanat mitebi. Caur varımıştır bunda bi tane işlerdi çocogi o işlerdi aynı trgovinada biz onda, işlerdik, çalışırdık. Yapardık bumbar hem şi marmalata, başka hiçbişe, şipuraktan. Eh dedi Ziko ben seni bilim nice kasabali cibi sana düverim cit Mustafaya kardaşına diver büle büle büle çi alsınlar seni oraya, madam çi banım çocugum cidey aşçer, alsınlar seni oraya. E tüle elli dertte, buraya celdim çalışma, elli dertte. Elli dertten elli yediyeyden çalıştım, elli seçizde aşçere cittim.

Bengi Muzbeg: E deysin, ne diverisin demek o dönemde nası imiştir mesela Prizrende arnavut, türk, sırp, müsliman, katolik?

Zijadin (Ziko) Vardari: E bak şimdi ben da buni deym, bilinmezdi hiçbişe ondan türkmi, arnoutmi, rommi, sırplimi hiç bilinmezdi. Bunda varımıştır mesela sinemada, katolik varımıştır, sırpli varımıştır, arnout varımıştır, türk varımıştır. Ema bizim bu yaşamak ne yaşamışız tebunda nice bi evde, bi çiçek nedir, todor. Ebedi caur, oroçli imişim, komunci vaktında, Ziko , ayt cit eve, iftar et, te buni. Cigare içmez onda kabinede, çıkardı dışırıya içme cigareyi. Demektir çi varımıştır, o şi terbiyeleri. A onlar şeyde da, katoliklar da , onlar da. Ema isteym dema çi komazdilar mesela iftara cit eve. Otor bi bi saat istirahat et bunda, sonra açın celırdım, o da çikaydi dolaşmaya ya bi yerde.

Bengi Muzbeg: Dışarda da arkadaşlar, kasabada društvo arkadaşlar beraber mi imişiniz?

Zijadin (Ziko) Vardari: Beraber beraber, hiçbi kavga olmazdi mesela o düğmiş buni, niçin düğmiş arnout sırpliyi ya se sırp niçin düğmiş... ebedi yokimiştir, ben buni bilmem. Kavelerde ciderdik kavelere oturma, ebedi olmazdi yabişi. Korki varımıştır da dogrusi, korki varımıştır. Haçın alırdılar anlaymısın

bakmazdi nesin sen sıpli mi arnaut mi müsliman mi rom mi, alırdı dügerdi. Sen dey bilırsın zakoni çi mesela bu Ői, kanuni çi kavede yotur kapuŐma. Celmısın onda otorma dinlema Őarkilari. O da varimiŐtır bi tane korki hem varimiŐtır terbiye da. Po korki cetırır terbiyeyi, oldi mi korki terbiye cetırır.

Bengi Muzbeg: E aŐerlıđı nerde yaptınız?

Zijadin (Ziko) Vardari: Ben yaptım Őimdi Podgorica, Titograd Titograd auto jedinica onda yaptım, bi sene. Sora attılar Mostara onda bi sene yaptım. Onda imiŐtım nice kurır cibi. VarimiŐtır bu caurların bitevi, bu Karadagın, bitevi Sırbiyada mi Kosovada varimiŐtır Deçanda bi ekipa. E sora celdık te Deçaneden akŐam idi, celdık oraya deym kapetan varimiŐtır slovenac, dersın çi müsliman. Dersın çi müsliman, neyse sonra divereym onda, dedi Ziko neka vardır Prizrene? O biley, Deçandan. Deym vardır bi ellibeŐ kilometro, bravo. “Hajde idemo za Prizren”. Celdık Prizrende bakti bu kalayi, cütürdük anlaymısın dolaŐtık orayi, çevrıldık. Cıttık Karadaga, eh divereym buni da. Varidi bi arkadaŐı, o da , to Ői zabit. Cidey verma selami, celdık içeri sobaya, mabet. Aray yapma Őindi akŐamlık. Dedi “Nemojte neŐto svinsko meso, za ovoga moga Őoferu, nemojte svinsko meso, neŐto drugo, turćin je kaŐe turćin je”. Dey “ kad bi bio ja mareŐal sve ovi Őiptari, turćinj sve bije zaklao” te büle çeserdım episını. Dey “pazi Őta govoriŐ Sali!” kaŐe ‘Őto govorim to je taćno”. Kapetan birden ne akŐamlıđı yedi ne biŐı, birden “hajde idemo”. Bak bi çere. Hem kodi, ne akŐamlıđını. Demek ne bozuk insanlar varidi bu itiyarlarda.

VarimiŐtır Despot, Despot. Vardır Dançe, çocogıdır doktor buraya celırdı. Sora o vakit varidi ‘ımaŐ kuču vratiŐ stan’ benim da ayni vaziyat. Em sonra Baban celdi hem o Despot, beraber celdilar, da bi o ne yazay onda. Ben çıgırdım kardaŐımı, büyük kardaŐımı kosem yardım etsin bitirem. Coldilar baktılar, podrum yağlı hepten, veç çi yok bu Ői parkedi. Banyo iŐley, beride varidi celin iŐeydi frizerka onda. İçinci kat te otoriz, üçüncü kat ayni cene isla onda da hep tamam. Da bu Ői, Őeyaptılar dey , daha ne yapacak Őindi onlar deydilar tamam yoktor ne yapma, veçse çıkasın standan o Ői standan po. Neyse nedir zakon, yoktor ne yapma, da isteym dema çi baban o vakit celmiŐtır. Őindi bunda, bakaym bunda ne vakıttan beri, çımın idi sizin mi idi o ev onda ne otori baban, advokat?

Bengi Muzbeg: Yok halamın.

Zijadin (Ziko) Vardari: Halanın a, ben kosem sizındır. Ama te olmadı kısmet küverdığ, mecbur. Mecbur ‘ımaŐ kuču vratiŐ stan’ da bileym çi baban celmiŐtır.

Şindi yabiŐıy nerden baŐlama?

Bengi Muzbeg: Şindi aŐeriyadaçi Őiden kaldık, demek haçan düdüdü anlatır o sloveni o, o slovenenden sonra demek haçan düdüdü Prizrene e anlatır sonra ben oŐı yaparım.

Zijadin (Ziko) Vardari: A o sloveni. A ondan sonra. İstilaya celmemiŐıdım, e onyedı ay sonra celdım istilaya. Bile o vakit kapetanım dedi al eşyalarını da, var bunda yer. EŐyalarımı da aldım, düdüdü Prizrene atık bitti Őiyım..

Bengi Muzbeg: Sene?

Zijadin (Ziko) Vardari: Altmışında. Ema bunda işleydi bu benim Şevkinin bi dosti çocuk. Bunda cirmişidi ema yok üle işleydi. To Şevki em Şaban Kruşa istemeyle alma beni işe. Deym niçin, niden, ben mitebi bitirdim te bu yer içine. Bitirdin mi te bu yer için mitebi? Yok. Remzi Namlexhi direktor, dedi siz isterseniz işleme bunda işlenin a o ne işlemiştir bunda üç sene ister celma bunda işleme. Yok sizin çi istemeysın alma, tondan üturi istemeysın alma çi işlemesın bunda, bu bitirmiştir mitebi tebu zanad içine. Yoktor, mecburdur celsın işleme. Sonra çağırdılar cittim işleme. Bakaym kızgın, kızgın demek hem Şevki, o imiştir, filmleri şiyapardi alırdı. A Şaban Kruşa imiştir o knjigovoğa cibi. Da sonra açılır bunda bi komisya, demek verma bu şi, ispidi kinoaparadiçine. E ştorde komisiyada, ne sordılar, sordılar, sordılar. E sonra tamam, bitti iş. Em sonra verdim atık o şiyi, zanat işini. E sonra başladım zanatlen işleme te, demek biyoskopta. Ema, isteym dema çi isla imiştir işimiz. Varimiştir aylığımız isla, varimiştir birlik. Onda otorordok, mabet ederdık, pazuda mabet ederdık Biterdi fim mesela, hayde cidelim Şadırvanda yabi kave içma yase birer, ade cideyz onda. Da iseym dema çi üle çeçirmisık o isla vakıtları. Ne yapma şindi o zamanlar yok, o yaşamak yok. Kalmadı o yaşamak. Evelden, mesela işlerdik, varimiştir istiradin, ciderdin denize, varimiştir sabalığın, varimiştir o demek istirat paresi, varimiştir, da ne var kreditler varimiştir. A sen şimdi cit al bi kredit, cit denize nası cidersın şimdi. Mesela ben alim ayda yüz kırk, şindi yüz altmış oldı. Yüz altmış euroylen cidebilir misın denize. Varimiştir demek, yaşamak varimiştir ema şindi ne yapma. Derlar otoz seneden otoz seneye, hervakit degişimiş, demek bişi olimiş ya harp olimiş ya se ne oldı şimdi te bu teroristlar bilmemne. Maksat degişimiş o, otoz seneden otoz seneye.

Üç tane benim çocogom sagolsunlar. Bi tane bitirdi bujqësija içine, fakulteti Priştinede. Onun vardır düçani. Bi tane işler Albida, bi tanesi da işler o ufagında karşı onda o belateknikalari onda işley. Episını niça ettik, evlendirdik, vaktımız varidi. To cesaret ne varidi o cesaret varidi, çocukları oldı hepisının. Ema evde, yok, uymay mabet. Baba at o tablay satılsın. Hayde atım. Harptan evel buni diverim. Ataym tablayi, çimse celmey, herçez korkay, harp, çim celir alma. Harp bitti, baba at tablayi. Dane babanın ataym, cel o cel bu. Harptan sonra da başka şte celilar bakaylar. Cel o cel bu cel o cel bu. Uzatti bi içi sene. Bi tane bizim maleli cetirdi bi müşteri. Açın nafaka yürür, to ne dır nafaka, ne derlar Alla koymasın nafakasız, yarım sat içine ev satıldı. Te yarım sat onda, hade yüzyirmi, yüzyirmi yok, yüzonbeş, yüzone, yüzone çektik. Eh sonra onlara birer stan hepisine. Demek en zorda idi bi tane ortancısı, ona aldık sonra o ufagi nedir ona da aldık. E te bize şindi tebunda bu dur benim büyük çocuklen otururum yüzbeş kvadrattır. Biz araydık deydik çocuga, bak çocuk alalım bize bi ufak garsonyera, toka, niçin bize. Yok baba. Dey bakam büyük aco nası yaşaydı ayrı, yok. Merhametli çocuk te büledir. Sen bunda istersen bakın, cenek ise şeyapın, ben küvermem seni cidesın. Garim ne sülersem, dey napam. Şimdi madam çi razi oli tutay, oturam. Bizim varidi demek daha kalmıştır pare garsonyerayı almak için bak başına çare dedim çocuga, naparsen yap, ona verdim. O da bakay, hizmet edey ema ben da onlara hizmet etmişim.. Te ta cecen senenin dokozonci aydan nice hastalandım, küverdi eh şindi yok. E şindi cendisi çıkar pazara, cendisi alır odon cetırır yokariya, cendisi cider pazarda ya bişi alma üteye beriye, e şto. More ben alim, yok baba otor, otor. Te büle, ben da aldanım, mesela alim yabişi taşıma yokariya bindirim, bindirice yokariya küveri vücut, terleym, sonra küveri vücut. Ema ne yapma tebüle imiş bizim hayat. Yaşamak tebüle imiş. İşala şimdiden sonra tebu cençler yaşarlar. Benim atmıştilar te bu şeye, internete, ingilisçe, ben dedim onda, düverdım ne sormıştilar anlaymisen. Ema dedim işala şindiden

sonra cençler, cençler ilerlesin. İşe cirsınlar, yaşasınlar, sonra em bu hüçümet ta. Şindi bak, bu hüçümet en peşin lazım baksın sabilari, içinci ihtiyarari. Sabilar, ihtiyarlar aynidir. Bakmazsen sabilari, bakmazse ihtiyarlari... O cençler bulur bi iş, bulur cünde yabi şiy, para çıkarma idare içine. Ama sabilara lazım süt, lazım mamasını verma. İhtiyarlara lazım ya bi süt, yabişi yesin. Odor en mühim bişi, ihtiyarlari, sabilari. Sen cit başka hüçümetlerde sabilar için delırırlar. Üderlar da üderlar, verırlar da verırlar, a bizde bunda yok, napma şindi, tebuka imiş. Da yabişi var mi da?

Bengi Muzbeg: Atladık da biraz po bu şi, en isla demek seneler ne yaşamısınız hangi vakıtlardır, altmışlar mi yetmişler mi? Ondan sonra demek devam seksenler, doksanlarda nası karıştı işler?

Zijadin (Ziko) Vardari: Mesela altmış içide ben o vakit evlendim. Familyam işlerdi ştamparijada. Benim bi aylığım, ceçırırndık. İlç oglum oldi altmış üçte, içinci altmış seçizde, üçüncü yetmiş birde. Ema alaya çok şüçür üderdiar “deci otak”[deçiji dodatak] Aileylen ceçırırndık çok isla. Bunda varimiştir Lirija'nin o stanlari, benim familyam işlerdi Lirija'ya sonra çeçti Lirija'ya. Gani Demir o vakit direktor imiştir onda başladı satma stanlari. Neyse benim evde kardaşım varidi bizim eşçi evde, varidi, ratlandım ben orda. Eh, sataylar stanlari celirdilar burda oynardilar çağıtlarlen, direktor Gani Demir, bi takımlar, ihtiyarlar. Celi kabinaya dey Ziko ne düşünisin sen? Deym nedir Gani? Dey stanlar satılı, bi stan koyi mim? Deym yoktur param be Gani onüç milyon. Ben sana soraym isteymişin yok mi, var mi çifin? Deym bakaym şte soraym familyama deym büle büle. Bi kredit var beş milyon, benim da varidi dert buçuk milyon evden ne aldım, dokuz buçuk milyon demek hade üç buçuk milyon üdema. Bakaym deym. Dey bak berye ben düşünim sanıniçine, ben düşünmesaydım celmezdim sana buraya. Deym dane, yarın cetireym pareleri ne vardır benim, cetır. Cetırdım dert buçuk milyoni. Hanem da verdi beş milyon, aldık stani Bazhdaranada. Aldık ama ciremeyz, yetmiş içide, yetmiş içide tam aradi cirma oraya. O ne otori onda çüli, istemey küverma, sudlen üteye birye, bi tane varidi onun yabi tanıdigi. Bulidi yabişi yani, te bu duvar etmey, bu duvar benim nameştay. Haçan çeçti onun yerine bi tane kasabali, kasabali ama arnauttur tam insan. Yigirmi dert saat içine dedi çıkasın, çıkmasen işyerine dedi miliciyay atarsık. Yok. Miliciya sabale bittevi eşyalarını dışariya. Dey “more bre ki me pa ti”. “More qe ku jam, trego, tregom cka kam me pa?” “Hajt ti”. Atti şeye. Celdi sıra sonra oni sattık, var da te plac, ev yaptık. Ama altmış, yetmiş, altmış içi ya se altmış beşinde da başladı şto ganılık, o atmosfera kolkma anlaymışın. İnsanlar cit dolaş Türkiyalara, bilmemnerelere, ütelere, berilere, atmosfera, Yunanistana, ema pareylen. Ta, seksen içisıneyden, seksen birıneyden, şeyapti, haçan başladı tebu demostracija, o ne celidi milicler burya, türlü türlü to sırbıyanın ne idi, drogaşlar, o hapslar. Onlari yolaylar buraya. Başlay atmosfera düşma, ama uzatmadi çok cene isla başladı şi ta seksen dokuzayden. Seksen dokuzdan sonra başladı cene.... Hep bize kabat, hep arnautlara kabat. Hep arnautlar oni yapay, arnautlar buni yapay. İnsan ebedi cürmez cendi çerisini, cürer başkasının çerisini. O cünlumcez çendın al aynayi bak çerene nasıl sonra başkasına şeyap. Hep kabati arnautlara, arnautlara. Da isteym dema çi doksanda nice başladı harp şide, Bosnada Hrvatskada, Slovenyada. Slovenyada az idi, banım çocuk idi aşcer slovenyada ufagi, cücilen kurtuldi, cücilen kurtuldi. Cit, bekle bekle yok. Da bi kapetan, slovenac, tam insan. Cetiri Ljubljanaaya cetiri atay voza Beligrada, to kapetan, o kadar isla. Ta Beligrada cidey, sonra ben cittim bekledım, aldım, cetırdım. Cetırdım ama cenekse Mitrovicada yaptı aşcerliğini. Orda varidi to şi, ne celilar izbeglicalar aşcer için, hepisini oraya cütürilar, aşcerleri. Benim kardaşımın

kızı evliydi ütede. Cideym orda bakma çocugi. Hercün cidemeysin, dernek, eşçipazar. Haçan cürilar onda, celdi kardaşımın kızı orda brakma anlaymısın “ Kikinda” you know “aa vi ste iz Kikinda” serbest demek “udite, udite”(31:27). Da onda yaptı aşçerlığını. Sonra evlenidi büyük çocuk, cittim onda şıye. Yalnız citmedım ben aldım kardaşım kızını hem cüvegisini. Cittık o kapetana Mitrovicada dedım büle büle kardaşı evleni olor mi küveresınız bikaç cün. Olor. Garanciya verimisiniz siz. Veriz. Olor. Sonra celdi düğüni yaptın onda anaymısın. Ema küverdilar, yabi problem yapmadilar, hiçbişi da dokunmadilar, ya bi çektırma, eziyet çektırma, yok. Haçan celdi küverıldı hepten, ya bi eziyet çektin mi, yok hiçbişi, normal. Da isteym dema çi soradan bozoldi bitevi şiler. Çim bozdi, to hem çendi milletini bozdi hem bizi da bozdi, Ranković. Ne yapma. Da yabişi varise isla em yoroldom.

Bengi Muzbeg: Nasıl payçıldın demek nasıl imiştir filmler, publika te tonlari satmaklar vesaire, anlatırsen?

Zijadin (Ziko) Vardari: E şimdi başlayam buradan, mesela fimlerden. Filmlerden elli derte haçan başladım işleme o vakit kavboyski filmler bakardilar. O imiştir formada. Kavboyski fimler, sonra başladı te bu indiye filmleri. Elli, demek altmışla başladı indiye filmleri. Atmosfera başladı da çok olma millet celma biyoskoba. Varimiştir sonra bu nice seriçki filmler da celırdi ___ (33:31) o varidi italyanların, o kavboyski. Kırkbeş dakika imiştir ama dolardı. Kırkbeş dakika varimiştir bi onbir tane seriyasi. Kazanmak varimiştir ondan, kavboyski fimlerden onlardan kazanmak varimiştir. En çok haçan oynardı John Wayne, Tonny Curtis hem bu şı da bi tane dur varidi. Onlar haçın oynardı dolardı sala, çok olardı kalabalık. E sonra başlay bu sevda filmleri celma, onlari celırdi da miteplilar bakma o filmleri. E bunlari kovboyski filmleri o şileri hep bakardı ceñçler. Bam bum bam bum celırdilar, ceñçler haçan kazani şamarlari vururdi. E te sonra başladı indiye filmleri. Bahçede da çok olardı. Eveli imiştir cırış beride şimdi nedir o pencere te orda. Orda imiştir cırış, ema varimiştir... e te unuttum alma resimleri cüsterma, resimleri. Cırış varimiştir bu trotuar cadde da ütede imiştir, çüprinin yakında orda imiştir ema kısalatırdilar beriye celdi cenek ise. Çıkardilar cüz ününe orda çüprinin cüzelliğini. Ondan üturi cadde kısalandı beriye celdi. Varimiştir yer, trotuar varimiştir bi üç metro varimiştir trotuar. Yokimiştir haçan çıkardı millet ordan yokimiştir. Sonra problem oldi haçan çıkaydilar büle ana baba cüni arabalar ceçey demek de çi varidi bitra rezik demek şoferlerin. İsteym dema çi da ütede imiştir cadde ama to cüzden üturi çıkarırlar, kısalatırırlar. E sonra indiye filmleri. Orasını kapadilar hepten kapiyi, beriden açıldı. Yetmiş kaçında, yetmiş beşinde mi tüle bişe beride cırış oldi hem demek onda kartalari verma tonda. Burasını kapadilar yaptılar te bi değışmek olson. Abdeshanalari, podrumda imiştir abdesanalar, enerlar basamakle, podrumda, ibret. Yeleştırdilar yokarda yaptılar abdeshana, kapadilar orasını. Balonlar binılırdi o cırışten binılırdi berye. Yok biriden. Nası anlatırma şimdi te bunun altından binılırdi balkona. (Ezan – 37:03) Te to değışmiştir balkona kapi varimiştir onda, cırlırdi kapıdan binılırdi balkona. E sonra torasını da kapadilar, yaptılar ondan abdeshane, hem dişileriçine hem biride erçekleriçine, çi problem yokimiştir sonra abdesane içine. A varimiştir bayagi problem mesela dişileriçine, dişileriçine. Tonda eneyısın, tonda abdesande anlaymısın dişiler. A şimdi bunda başka bunda çok daha, değışti atmosfera, başka türlü yaptılar. İndiye filmleri haçan celırdi düverim o ka kalabalık olardı olmazdı yer. Bittevi bahçede bittevi biletler da yüz içiyüz sandaliye ne otorilar çenarlarda ayak üstüne, o indiye filmlerinde. Olardı kalabalık. Kazanmak varimiştir, yaşamak

varimiştir. Ne derlar ne ekersen oni biçersin. Bizde indiya filmleri biçilirdi, obirisine cene insanlar, obirisine, obirisine alır, hep tüle yapaydık bi çere, içi çere, üç çere, dert çere, beş çere da oynatırırdık. Ema büle filmler salt Kosovada, Sırbiyada yok, yase Makedonya. Makedonya, po. Berilerde, slovenler onda Hırvatistanda onlar yok, sade Kosovada. Ema isteym dema çi varimiştir, o şi, bizim kazanmak onlardan. E tebüle sonra celirdi tebu sevdali filmleri o vakıt ne kadar eşçi seneden seneye seneye onlar da başlaylar alışma. Yani mesela aşçeriyenin onlar celirdilar, dernek eşçipazar, aşçeriya demek familyarno. Bittevi balkoni onlara kordok. Tebu sevdali fimleri açındır. Kari koca celilar, kızı mi çocogi mi başka çimse celemezdi balkona, sade onlar içine. Üdeylar, nekadır, te bukadar hem çimse cirmezdi. Da isteym dema çi.... (Ezan) da isteym dema çi isla ceçirmişik çok isla ceçirmişik çok çok çok. Ya biçer varimiştir problem tebu şindi bilmem durimi te bunda vardır duvarlarda bir içi üç dane, hem sagda hem solda. Orda yazay arnauçe “ndalohet pirja e duhanit” “ pušenje __[nije dozvoljeno]”(40:32). Varimiştir tebu şiler onlar mesela bitra da problem yapardilar cigara içerdilar. Da anlamazdilar şte oni, sade kaldırırdilar setresini cüsterirdi. A varimiştir bi Memet, o saobračaj milicija, o dügerdi hep o mitep çocuklarını. Deym hep o mitepli arnautlarla, deym niçin be Memet sade onları diverisin, deym kasabali. Ana baba ayırmış porezını te büle celsınlar mitebe terbiye alsın. Niçin yapaylar problem, lazım çalışsın okusun bitırsın mitebi olsun yabişi a yok onda yapma problem. Da isteym dema tonda bitevi olordi problem o şi cigareden. İçerdi. Diverim, varimiştir, sade kaldırırdi setresini, cüsterirdi. Bak egerim ben hastalanırsen tebu sudan hastalanırım. Eh neka bu sular isla. En isa sudur te bu, buranın, ne ceçer. Çok isladır o. Eşçiden altmışların cevleri, şimdi attilar o cevleri başka ataylar başka onları ataylar dere suyunda a bu dur da eşçileri.

Bengi Muzbeg: Şindi da evel ne konuştuk, deyelim bu doksanlarda ne dedin başladı bozulma, şindig başlayabilirsek bu doksanlardan e ta çi başlar harp e sonra bagla Lumbardhiya demek plus bu privat işleri hayatını nasıl ne vakıt çiktin penziyaya?

Zijadin (Ziko) Vardari: Doksanlarda haçan başladı harp doksanında Hırvatskada, Bosnada, Slovenyada, o vakıt cirdi insana soygonluk. Soygonluk cirdi insana çi harp oli. Bilidi çi ister celma Makedonyaya da Karadaga da ister celme, Kosovaya da, madam çi başladı Kosovada bu demostracia o bilini çi burya da var celsın harp. İnsanlar başladı bayagi şeyapma, demek şte korki cirma. Bitincez harp Bosnada, Hırvatskada ama hep korkile, biınmezdi buraya ne vakıt başlayacak. Yatidin uyuydun hep kapıları kapat oni yap buni yap koy yabi şevki dışırdı yasın cüzüksün niçin korki cirdi insanlara, cürdün napaylar, ne şeyapaylar. Benim babalık, şimdi çevrilem cene isla arkaya, uymış alamanların, çevırma şileri bu dilden taraf çevırma, oficer, citmiş Alamanyaya alti ay ütede mitep okumış. Ama haçan oli demek bozuli şiy harp oli kaçaylar şeye o citmiş üteye berye İtalyaya, Türkiyaya Türkiyadan New Yorka New Yorktan Kanadaya. Sonra deydi telefonle, neka başlamamış sizde harp, celin buraya rahatlanın. Yok. Şimdi çim peşin citsın, ben familyamlen o çocuk karisinlen, obirisi karisinlen obirisi üç tane evlendi harptan evvel. Celini, celini, celini. Dey büyük çocuga telefonda vardır iş, işleyebilir demek te şi agronomci işleyebilir. Korki, cidelim mi yok mi cidelim mi yok mi cidelim mi yok mi, yok. Çocuk dey yok, ben citmem. Neyse, yok yok. Şindi hep korkilen da olmaz lazım ne derlar riskiretma, olmaz hep korkilen. Citmedilar hiçbirisi. Hayt barem biz kalalım burda siz cidini, yok. Sonra başladı teburda da, başladilar kaçma, demek de çi familyarno. Çocuklar bi tane benim aldılar büyüğün to agronomi,

beklerçez alma şeçer, aldılar cütürdilar llogora. İçi ay bilmeydik nerdedir. O sıkıntı o şeyimiz evde. Çocuklari içi tane aglaylar babami babami babami. Sor bizim canımıza. Ema alaya çok şüçür kurtuldilar, bi cün içine kurtuldilar. Hazırlamış idilar yarındasi cün cütürma yabi Sırbiyaya nice ne cütürdilar hepisini. Baş celmiş idi emir citmesınlar, citmesınlar, da kurtuldilar ştondan. Sonra , içi ay sonra anladık nerde imişlar te bu ___(46:31) nın onda, llogor açaylar, cünlen açaylar, cecelen vurilar. Şindi çim vurdi bunlar mi napaylar, cenek ise, eziyet çektırma. Da bayagi şeyolmuş idi çocuk, düşmüş idi bi blok parmagına, sakat idi. Ema çim kaçtı kaçtı, biz kaçamadık bekledık çocogi nasıl kaçma. Te varimiştir nerye citma, anlaymısın babalığın üteye. Ema nası kaçma, deym ufagina barem al be sen cit belçi bi yerde isterler, yoktor sabıların, cit. Yok baba, yok, yok. Ema çektık nası çektık, o sabalen kolk, cit ekemek al. Bizim ev nedir onda, koyşi onda aşçeriyanın ştabi, oraya bitevi onlar. Cideym alma ekmek, familyamlen, nice ceçey o şiler ataydilar sabalen, ceçeym oraylen. Onlar saklanmıştır üç tane milic, şeye üzümün altında. Çikti, nereye. Şte cideysık onda ekmek alma. O cürdi çi sırpçe süleym bilimısın “dobro hajde idite idite”. Bilmezsen sülema anlaymısın, problem, birden sileylar. Ben her cün cit oraya cit buraya, cit o çocoga cit al bu çocuga, anam anam anam eziyet çekma! Eziyet çekma. Ne uyrken ne hiçbişi, hep da gaileylen. Ema alla kurtardı. Çimin ne citti citti. Ne yapma şindi o. A diverilar evelden çi oniçi bin çişu ister Kosovada demek kalma şehit. Evelden deydiler oniçi bin ister kalma, tam tüle oldi. Ceçti o da. Alla sabır versın o ülilerin analarına, babalarına, çocuklarına ne citti sabilari onların da.

Bengi Muzbeg: Bu şu hangi senede demek çiktın penziyaya hem ailenlen, çocuklar ne işleydilar?

Zijadin (Ziko) Vardari: Penziyaya mi?

E penziyaya hanım çikti doksan içisinde a ben doksan beşinde çiktım. Ema alidik idare olidik. Çocuklar da işleydilar hem büyügi hem ufagi hepsi işleydilar. Maksat varidi varlığımız, yemegımız. İnsan ümid edi çiktık penziyaya şindiden sonra yaşayacaksık. Familyam alidi o vakit beşyüz otuz dinar ben alidım altiyüz yigirmi dinar. Bi ay yarısı o yarısı o ceçinidik. Üdeydık bitevi masraflari evin. Çocuklar da onlar say da az alidi aylık ama ceçinidilar. Ema isteym dema çi ümüt dünyasi, yaşayacaksınız, penziyadan sonra ema o dilidi isla , çektık. Ema allaya çok şüçür ya bi üli olmadı sabılarda ya bişi çocuklarda odor en işbaşı. İnsan tuzlen ekmek yer olmasın tüle bişi. Ema harp bitti cenekse ya bi dinar verilar, to mark o vakit. Çocuk da işleydi varimiştir bi Nasır, Nasir bana koyşi onda evde, onun düçanında işleydi. Bi vakit küverdi o da. Çuni, Çuni Bazhdanada, orda işleydi ta ne açtı düçani cendi cendisine bi pareylen. Ema isla harptan sonra ratlandık. Sayı yok ema işlesın kalbımız. Düşünim, kolay dil, celilar evine kapiya bam bam bam bam bam. Açar mısın açmaz mısın kapiyi. Çimdir, napay, hep korkilen. Ema şüçür çi harp bitti hep kurtulduk, to idi. Familyam da penziyada ben penziyada alidik. Tonda Yugobankanın onda alırdık bu markları. Yigirmi seçiz, ben yigirmi seçiz familyam, çeçırırdık, ne yapma.

Bengi Muzbeg: Haçın oşi, bu ya şeyi hatırlay mısın sen deyelım doksan beşte doksan dörtte penziyaya gittın. Bunda zaten neka bileym dilimiştir isla şiler. Nası coldi iş burası batsın, kapasın?

Zijadin (Ziko) Vardari: Doksan üçte çekildi direktori attılar direktori Masar Drini. Sonra vardır tonda bizim onda kolektiv çim olacak direktor. Birden kodilar ben olim direktor. Dedim yok. Olim ben sade

bucün için direktor yarın atarlar firladilar nice şi cibi. Oldi caur, benim kolega kinoaparator oldi direktor. Hesabet inflaciya, büyük olidi inflaciya. O ebedi çikmazdi akşama burya celma, ebedi. Nice oldi direktor, bittevi pareleri toplardi hop. Varimiştir bi dosti, cütüri ona, yapay degiştiri mark yapay. Haçan celidi alma aylıkları onseçiz mark varidi. A olidi, olidi, dil çi olmaydi. Cünde olidi yigirmi otuz mark olidi promet. Nerye citti o parelar. Bittevi ay işleysın onseçiz mark verili. A o bittevi pareleri şeyapti. Da isteym dema çi olsaydım direktor dogri atardilar hem olmazdi hiç stajım tam anlaymısın. Atarlar e sen dilimısın, hayde. Nice attilar Masar Drini direktorluktan, beni da atardi. Yok olson da isla bu. Onların süzi cideydi, bizim ne sözüümüz cideydi hiçbişi. Sade onların, ne deydi onlar mecbur yapma tonlari, başka hiçbişi olmay yapma. Alla bereçet versın anlaymısın to onseçiz mark da ne alidın, ta doksan beşineyden haçın çıktım penziyaya, eh rahatladım sonra artık, rahatladım. Ema doksan içi doksan üç demek de çi o kadar olmuştır inflaciya, büyük inflaciya. O pareleri aliz, cideyz. Onbirde film varimiştir, birde film, üçte film, beşte film, yedide film. Beş çere cünde. Beş çere cünde olson yigirmişer mark neka yüz mark. Ya, isteym dema çi tonlar kazandilar. Ema onlar hayır cürmedilar. Da isla da rahat insan, to ne ali to azi, da payç.

Bengi Muzbeg: Harptan sonra ne otordi bunda o eşçi pontorlar celimiydın sen da yabiçere?

Zijadin (Ziko) Vardari: Ben buraya doksan beşte haçın çitık penziyaya, sade, nasi idi o şi, ne oldi bunda direktor o Çüse, Çüse. Oldi direktor bunda Çüse, harp vaktında kapetan imiştir o. Yogidi kinoaparater, çağırı telefonda dey Ziko vardır bi ricam deym hayde diver dey büle büle celebılır mısın işleme. Ne işleme be ben çıktım penziyaya hem hastayım da. Sanaym doksanbeşte milic beni üldürmemiştir. Deym ben hastayım. Hayt hayt cel, yardım eder ya birisi. Kaldırılar oni ağır, yigirmi kilo anlaymısın biz şimdi kaldırma yokariya mesela. Da cittim hayt bi bir ay işledim üdedi neka ne üdedi. O vakıttan beri ben ayagımı atmamışım buraya. Te ne çağırdılar bu şiye torya, yigirmi sene sonra, yigirmi sene sonra. Yogidi, çime celma buraya neyapma. Aldı burasını o Feyzullahın çocogı Adanan işletirirdi. Varimiştir işçiler haçan oli festival mesela Dokufest, varimiştir Zambaku i Prizrenit, varimiştir Agimi konser veridilar şiler çi çağırma işçiler celın siz da bunda şte. Neka verilar içiyüz euro mi içiyüz euro, hepınize çendi balınızda ayrışın. Yok çimseyi çağırma, cendi başına işletirirdi hem buka struyay üdememiş. Eh.. Te budur şimdi. Alla sağlığını versın. Varise da yabişi, buyrun.

Bengi Muzbeg: Sanın aklında ne kalmıştır ya bi hatıra ya bi olay?

Zijadin (Ziko) Vardari: Hatırmda kalmıştır, ne var şimdi ne şindig cideysın badiyava, badiyava, badiyava. Allaya şüçür çi kurtulduk.

Bengi Muzbeg: Yok deym biyoskople, unutamadığın yabi olay?

Zijadin (Ziko) Vardari: A şimdi, yok, bunda varimiştir Mamut "Matijane", o imiştir benim atık en isla arkadaşım. Nereye cideyz hep beraber. Onunle te bunda otur, cülüş, süleş yap. Ciderdik bahçeye onda varimiştir o şi salon yigirmi yigirmibeş metro ısınirdi suylen sonra biz onlara otorordok hem sunçolurduk hem ikanırdık. Da tonlar varimiştir isla, celirdi yabişi kabinaya hade deysık atam birertane, atam birer tane, mabet şiyapardık. Küveri filmi mesela, işley film sonra masada hem televiziyaya bakay hem mabet. Da o imiştir, varimiştir mesela yabitane ne celirdi yabancı Ziko, celdi

cetireymi mi kabineye, cetır kabineye. Celırdi orda, deym otor sen da, dey yok ben bıldüm mabetınızı, da to kalmıştır bizim ıslalık, hep ıslalık. Ebedi kapuşmamısık, çimselen, demektır çı dargınlık olson otozbeş sene, mazalla. İsla ceçirmısık. Todor en işbaşı.